

Serhat Toptaş

Arş. Gör., Aksaray Üniversitesi/İletişim Fakültesi, Aksaray/Türkiye
Res. Asst., Aksaray University/Faculty of Communication, Aksaray/Türkiye

eposta: serhattoptas@aksaray.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-5645-7865> - <https://ror.org/026db3d50>

Fikret Yazıcı

Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi/İletişim Fakültesi, Kayseri/Türkiye
Assoc. Dr., Erciyes University/Faculty of Communication, Kayseri/Türkiye

eposta: fyazici@erciyes.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0003-1821-0973> - <https://ror.org/047g8vk19>

Atıf/Citation: Toptaş S.- Yazıcı F., 2023. Radyo Tiyatrosunda Anlatıbilim: Reşat Nuri Güntekin'in Yaprak Dökümü Eserinin Greimas'ın Eyleyensel Örnekçesine Göre Çözümlemesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 11/36, *-**. <https://doi.org/10.33692/avrsyad.1255854>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü /Article Types:	Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi /Received:	24.02.2023
Kabul Tarihi/Accepted:	01.06.2023
Yayın Tarihi/Published:	20.09.2023

RADYO TİYATROSUNDA ANLATIBİLİM: REŞAT NURİ GÜNTEKİN'İN YAPRAK DÖKÜMÜ ESERİNİN GREİMAS'IN EYLEYENSEL ÖRNEKÇESİNE GÖRE ÇÖZÜMLENMESİ¹

Öz

Bu çalışmanın ilk aşamasında anlatıbilim ve yapısalılık kavramlarının gelişim süreçleri ele alınmıştır. İkinci aşamasında ise Greimas'ın Eyleyensel örnekçesine göre Reşat Nuri Güntekin'in 1968 yılında yazdığı radyo tiyatrosu oyunu olan *Yaprak Dökümü* eserinin çözümlemesi yapılmıştır. Anlatıdaki olayların ilerlemesi için eylem ve çatışma gereklidir. Bunun temelini de karakterlerin eylemleri oluşturur. Bu doğrultuda anlatı çözümlemesinin amacı, ana karakterin eylem aşamasındaki değişimlerini ifade etmek ve çatışmalar sonucunda ana karakterin yan karakterlerle yeniden şekillenen ilişkilerini incelemektir. Bu model herhangi bir anlatıda eylemde bulunan karakterlerin hangi konumda olduklarını ve anlatı boyunca geçirdikleri değişimleri açıklayan çözümleme yöntemi olmasından dolayı

¹ Bu çalışma Serhat TOPTAŞ'ın Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Sinema ve Televizyon A.B.D.'nda Doç.Dr. Fikret YAZICI yönetiminde hazırladığı doktora tezinden üretilerek yazılmıştır.

Reşat Nuri Güntekin'in Yaprak Dökümü Eserinin Greimas'ın Eyleyensel Örnekçesine Göre Çözümlemesi bu çalışmaya uygun bulunmuştur. Çalışma, Türkiye'de Greimas'ın Eyleyensel örnekçe doğrultusunda karakter değişimleri çözümlemesi yapan ilk çalışma olması bakımından önemlidir. Çalışmanın, radyo oyunlarını bu yöntemle çözümleyecek araştırmacılara referans olacağı düşünülmektedir. İlk aşamada Greimas'ın Eyleyensel örnekçesine göre çözümleme yapılmış ve öyküde bir başlangıç durumu olmasına rağmen öykünün temel bir eksiklikle başladığı ve özne konumunda olan eyleyenlerin bu temel eksikliği gidermek için eyleme geçtiği saptanmıştır. Bu eylemler sonucunda karakterlerin yaşamındaki değişimler, ilk aşamada Greimas'ın Eyleyensel örnekçesine göre açıklanmıştır. İkinci aşamada ise anlatı düzeyinde metin "Eyletim, Edinim, Edim ve Yaptırım" şeklinde dört kesite ayrılarak karakterlerin bu aşamalarda ne ölçüde yer aldığı ve bu durumun anlatının geneline ve karakterin kendi hayatlarına etkileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Anlatıbilim, Radyo Tiyatrosu, Eyleyensel Örnekçe. Oyun, Algirdas Julien Greimas

NARRATOLOGY IN RADIO THEATRE: ANALYSIS OF REŞAT NURI GÜNTEKİN'S LEAFING DEFOLIATION ACCORDING TO GREIMAS' ACTUAL EXAMPLE

Abstract

In the first stage of this study, the development stages of the concept of narrative science and the concept of structuralism are presented. Second observation is the analysis of Reşat Nuri Güntekin's play "Defoliation", a radio theater play written in 1968, according to Greimas's Acting model. The model was established in accordance with this study because of the ways in which the features in Action move in any narrative and the analysis method of directing their changes throughout the narrative. For the first time, a radio drama, analyzed according to Greimas' Actual model and reflecting character changes. For this reason, it is important as a reference study for those who want to work in the field of radio plays. Action and conflict are necessary to advance unity in the narrative. Uses of it also generate taxes for characters. In this direction, the purpose of narrative analysis is to express the main character's changes in action patterns and to examine the navigation that is reshaped by the main character and the side characters as a result of conflicts. Initial reactions analyzed according to Greimas' Actual example and, despite the fact that the story has an initial situation, it is a fundamental lack of the story. begins and directs the action to fill this fundamental deficiency of the actors who are in the position of the subject. The changes in the lives of the characters of these events are described according to the example of Greimas' Acting. In the second stage, at the narrative level, the text is divided into four sections as "Action, Acquisition, Action and Sanction" and to what extent the characters are involved in these stages and the effects of this situation on the overall narrative and the character's own lives are explained.

Keywords: Narratology, Radio Theatre, Actual Example. Play, Algirdas Julien Greimas

Giriş

Anlatılar, çoğunlukla metine dayalı içeriklerden oluşur ve bu metinler bir yapıya sahiptir. Bu yapılar kendi içerisinde bir anlamı olabileceği gibi bir bütünün içinden ayrılıp parça parça şeklinde de bir anlamı oluşturabilir. Dolayısıyla anlatı çözümlemelerinde hem

bütünsel olarak hem de parçalara ayrılarak birim düzeyinde incelenir (İnceoğlu ve Çokmak 2016: 19 - 22).

Anlatıbilim geçmişten günümüze pek çok değişikliğe uğramıştır. Bu kavramın kökleri Platon ve Aristoteles'in mimesis (taklit -gösterme) ve diegesis (anlatma) kavramlarına kadar uzanır. 18. yüzyılda Friedrich Spielhagen ve Otto Ludwig gibi araştırmacılar mimesis (taklit - gösterme) ve diegesis (anlatma) çerçevesinde romanları incelemiş, 20. yüzyılda Charles Bally, Fritz Karpf gibi dilbilimciler anlatı kavramına yönelmiştir. 20. yüzyılda anlatı kavramının başka birçok alanda kullanılmaya başlanmasıyla bir bilim dalı hâline dönüşmüştür (Rimmon 2005: 109-110).

Anlatıbilim, bir disiplin olarak, Fransız *Communications* dergisinin *Anlatının Yapısal Analizi* başlıklı özel bir sayı çıkardığı 1966 yılında yayınlanan bir bildiriyle ortaya çıkmış. "Anlatıbilim" terimi ise, derginin bu özel sayısına katkıda bulunanlardan biri olan Tzvetan Todorov'un, metinler üzerine yaptığı çalışmalarda yer almıştır. Fakat, Tzvetan Todorov anlatıbilim kavramını dergi yayımlandıktan üç yıl sonra kullanmıştır (Jahn 2020: 42).

1960'ların ortalarından 1980'lere kadar etkili olan Fransız yapısalcılığı, Roland Barthes, Gerard Genette, Algirdas Julien Greimas, Todorov, Franz Stanzel, Seymour Chatman ve Shlomith Rimmon – Kenan gibi araştırmacıların çalışmalarıyla gelişmiştir. Bu araştırmacılar anlatı incelemelerini sistematik bir çerçeveye oturtmak istemişlerdir. Fransız yapısalcılığının, yapısalcı ya da klasik diye adlandırılan anlatıbiliminin ve yapı merkezli anlatı teorisinin yaygınlaşmasında ve yöntemsel bir tutarlılık kazanmasında büyük bir payı vardır (Meister 2014: 9).

Herhangi bir anlatı, insan topluluğunun ilgisini çeken bir olguyu tek bir eylem oluşturacak şekilde birleştiren söylemler kümesidir. Örneğin bir betimleme kümesi, başka bir olayın girişini, gelişimini ya da sonucunu ifade eden ya o yöne doğru götüren bir anlamla tamamlanıyorsa, tündengelimde, parçalar aynı bütüne doğru ilerliyorsa, lirik efüzyonda, metafor veya metonimi kullanımıyla içeriksel anlamları güçlendiriliyorsa bu kavramların anlatıya katkıları vardır. Eğer bu kavramlar eylem bütünleşmesini sağlamıyorsa orada anlatı durumu da oluşmamaktadır. Sadece kronoloji ya da düzyazı gibi bir dizi koordine edilmemiş söylemler bütünü çıkacaktır (Bremond 1966: 62). Anlatılar düzlemi, anlam ve öyküleme boyutu olarak tanımlanır. Bu boyut şu şekilde açıklanabilir: Anlatılar olay örgüsünü kuran ve eylemde bulunan işlev parçalarının aralarındaki ilişkiler ve bu ilişkiler sonucunda ortaya çıkan anlam evreni ile öyküleme zinciridir (Rıfat 2019: 89).

Pek çok yazar anlatıyı kendi içerisinde farklı bölümlere ve farklı isimlere ayırmıştır. Kurmaca anlatıyı Genette (1983), "öykü" "anlatı" ve "anlatma" şeklinde isimlendirmiş, Rimmon – Kenan (2005), "öykü", "metin" ve "anlatma" kelimelerini kullanmıştır. Anlatının kökeninde ise sırasıyla Rus biçimciler, "fabula" ve "sujet" ayrımı, Todorov (2011) ve Chatman (2008), "öykü" ve "söylem", Barthers (1999), "işlevler", "eylemler" "anlatma", Bal (2007),

Reşat Nuri Güntekin'in Yaprak Dökümü Eserinin Greimas'ın Eyleyensel Örnekçesine Göre Çözümlemesi
"öykü", "anlatı" ve "anlatı eylemi" ayrımlarını yapmışlardır (Dervişmenoğlu 2016: 54). Genel anlamda anlatı, olayları daha anlaşılır bir biçimde açıklamak için hem çeşitli anlatı türlerini kullanır hem de bu türler çerçevesinde olayları neden sonuç ilişkisiyle ifade eder.

"[Anlatı] insani bir amaçla, eylemle, değişimlerle ve bu değişimlerin seyrini belirleyen sonuçlarla meşguldür. Hiç bitmeyen mucizelerini tecrübenin ayrıntılarına yerleştirmeye, tecrübeyi de zaman ve mekânın içine yerleştirmeye çalışır. [...] [Öykü] eşzamanlı olarak iki manzara kurmak zorundadır. Birisi, eyleyen, amaç, durum, araç [...] gibi bileşenlerden oluşan eylem manzarasıdır. Diğeri ise bilinç manzarasıdır yani eyleme katılanların ne bildikleri ne düşündükleri ne hissettikleri ya da ne bilmedikleri ne düşünmedikleri ne hissetmedikleri [...]dir. Aslında "gerçek" dünyayla ilgili bilgileri bir kenara bırakarak tamamen başkahramanın ruhsal gerçekliklerinden oluşan bir dünya yaratmak, modern romancıların ve oyun yazarlarının bir icadıdır" (Bruner 1986: 13-14).

Anlatının temelinde eylem olmalıdır. Eylem için anlatıdaki olay örgüsünde bir yoksunluk ya da bir şeyin eksikliği belirtilmelidir. Eksikliği duyulan ve yoksun olunan şeyler ise yoğun derecede karakterlerin direncini kırsa bile her zaman heyecan verici ve olaylar örgüsünü ilerletecek nitelikte olan olgulardır. Eğer bir hikâyede yoksunluğu ya da eksiliği duyulan bir şey yoksa ortada anlatılacak bir anlatı da yoktur. Doğrultu da anlatı çözümlemesinin amacı, ana karakterin eylem aşamasındaki değişimlerini ifade etmek ve çatışmalar sonucunda ana karakterin ve etrafında bulunan yan karakterlerle yeniden şekillenen ilişkilerini incelemektir. Masalların işlevsel sayısını çok bulan Greimas mevcut otuz bir masal işlevini altı bölümü ayırarak sadeleştirmiştir. Eyleyenler modelini Özne, nesne, gönderici, alıcı, yardımcı ve engelleyici şeklinde altı bölüme ayırmıştır. Bu Çalışmadaki, radyo oyunları bu yöntemle çözümlenerek bu konu hakkında araştırma yapacak araştırmacılara referans olacağı düşünülmektedir.

Yöntem ve Teknik

Evren Örneklem

Bu çalışmanın evrenini, Türkiye'deki yazarlar tarafından yazılan ve Türkiye'deki radyolarda radyo tiyatrosu olarak yayınlamış eserler oluşturmaktadır. Çalışmada örneklem belirleme aşamasında ölçüt örneklem tercih edilmiştir. Ölçüt örneklem, bir araştırmada belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşturulabilir. Bu durumda örneklem için belirlenen ölçütü karşılayan birimler örnekleme alınır (Büyüköztürk 2016: 90). Bu doğrultuda çalışma örnekleme anlatı içerisinde yeterli sayıda karakteri bulunduran, olay ve durumların karakter aracılığıyla gerçekleştiği, radyo oyunu formatında yazılıp ve Türkiye'deki radyolarda yayınlanmış olan Reşat Nuri Güntekin'in *Yaprak Dökümü* radyo oyunudur.

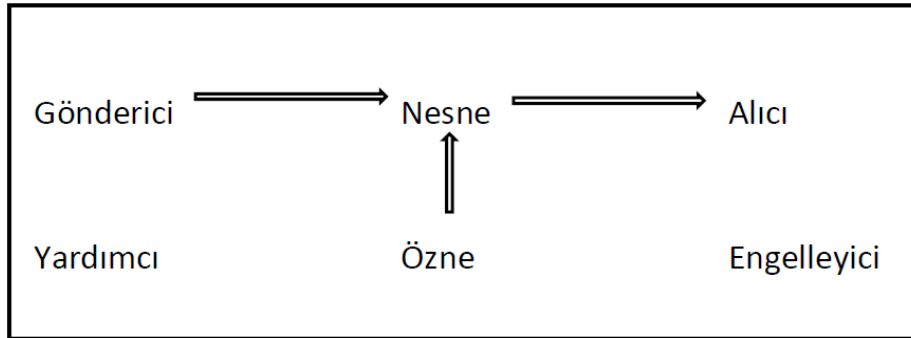
Yöntem

Anlatılar yazılı ve sözlü olarak iki türe ayrılmaktadır. Her iki anlatı türü de bir birbiriyle bağlantılı olan parçalardan çoğalarak oluşur. Özellikle bir metni oluşturan parçalar kelime ve sözcük gruplarının birbiriyle eşleşmesiyle gelişme gösterir. Bu parçaları oluşturan elementler hikayeler öykü, olay örgüsü ve karakter gibi parçalardan oluşur. Bu parçalar hem kendi içerisinde bir anlatı olabileceği gibi birleşerek bütün anlatıyı oluşturabilirler. Yapısal çözümleme yöntemi ise bütünü oluşturan anlatı parçalarını birbirinden ayırarak bütün içerisindeki öğelerin birbiri ile olan ilişkisini ortaya çıkaran bir yöntemdir.

Greimas'a göre anlatı, pek çok eyleyenler arasındaki ilişkilerin anlamlı hale gelmesini sağlayan olaylar ve bu olayların bir bütün olarak görünmesini sağlayan eylemlerdir (Greimas, 1966), (Prince 2005: 116). Bir işlev, bir eyleyenin anlatıda bir eylem içerisinde bulunmasıyla ya da olaylar arasında bir değişkenliğe sebep olarak anlam kazanır. Bu değişkenleri V. Propp işlevler düzeyi şeklinde tanımlarken, Algirdas Julien Greimas ise eylemler düzeyi olarak tanımlar (Rıfat 1983: 309). Her iki yazara göre bir işlevin ve eylemin gerçekleşmesi için karaktere ihtiyaç vardır. Eylemler ve işlevler, karakter sayesinde ortaya çıktığına göre karakterin ne olduğundan çok ne yaptığı önemlidir. Bu nedenle karakterin ne yaptığı ile ilgili bir yöntem geliştiren Greimas'ın "eyleyenler modeli" hazırlanan bu çalışma için en uygun yöntemdir.

J. Greimas'ın "eyleyenler modeline göre, anlatılarda karakterler pek çok rolde bulunsalar bile eyleyenler olarak yaptıkları işlevler şu şekildedir:

Tablo 1: A. J. Greimas'ın Eyleyenler Modeli

1. Gönderici: Anlatıyı harekete geçirir. Arayışın nesnesini belirler ve eksik nesneyi bulmak için bir kişiyi (özne-kahraman) göreve çağırır. Duruma göre ödül ya da ceza verebilir.
2. Nesne: Anlatılarda aranan eyleyen, arayışın konusudur.
3. Özne: Gönderenin çağrısına uyarak, onunla (anlaşma) sözleşme yapan ve arayışın konusu olan nesneyi bulup getirmekle görevlendirilen eyleyen(kahraman).

Reşat Nuri Güntekin'in Yaprak Dökümü Eserinin Greimas'ın Eyleyensel Örnekçesine Göre Çözümlemesi

4. Engelleyici: Öznenin arayışını durdurmaya, engellemeye çalışan eyleyen.

5. Yardımcı: Öznenin arayışını kolaylaştıran, Görevini yerine getirmede ona katkıda bulunan eyleyen Özne-Nesne arasındaki iletişim kolaylaştırır.

6. Alıcı: Arayışın konusu olan Nesne'yi Özne'nin arayışı sonunda elde eden ve özneyi ödüllendiren ya da başarısızlığı için cezalandıran eyleyen (Rıfat 2019: 74).

Tablo 2: Karakter ve Eyleyenler İşlevi

Eyleyenler	Karakterler	Eyleyensel İşlevler
Gönderici		
Nesne		
Alıcı		
Özne		
Engelleyici		
Yardımcı		

Algirdas Julien Greimas, Altı eyleyensel modelini ikişerli şekilde sınıflandırmıştır (Kıran & Kıran 2011: 272):

- isteyim Ekseni Üzerinde Özne-Nesne Karşıtlığı
- iletişim Ekseni Üzerinde Gönderici-Alıcı Karşıtlığı
- Güç Ekseni Üzerinde Yardımcı-Engelleyici Karşıtlığı

Seçilen radyo oyunu inceleme aşamasında eyleyenler, karakterler ve eyleyensel işlevlerine göre çıkartılmıştır. İkinci aşamada isteyim ekseni üzerinde özne-nesne karşıtlığı, iletişim ekseni üzerinde gönderici-alıcı karşıtlığı, güç ekseni üzerinde yardımcı-engelleyici karşıtlığı çizgisine göre bakılmıştır.

İsteyim ekseni (Özne-Nesne): Özne ve nesne arasındaki başlangıç ve sonuç ilişkisidir. Özne iletinin kaynağı olabileceği gibi alıcı da olabilir. Öznenin nesneyi istemesi için gerekli şartlar sağlanır. Bunun sonucunda öznenin nesneyi istemesi bir amaç şeklinde dönüştürülür ve nesneyi elde etmek için çabalar.

İletişim ekseni (Gönderici ve Alıcı): Bütün iletilerin, aktarımların ve alımların gerçekleştiği aşamadır. Bu aşamada gönderici özneye, alıcıya bir şeyler iletmesini ister ya da alıcının herhangi bir nesneye gereksinimi varsa onu açıklar. Nesne ise bu aşamada

göndericinin naklettiği ya da alıcının eksik hissettiği herhangi bir şey olabilir. Bazen gönderici olmaz ve özne kendi isteğiyle yolcuğa çıkar.

İktidar eksenini (Yardımcı- Engelleyici): Eylemi yapması için gerekli yeteneklerin ve güçlerin kazanıldığı düzlemdir. Öznenin kendi çabasıyla kazandığı ya da yardımcı aracılığıyla edindiği bilgi ve nitelik kümesidir. Aynı şekilde engelleyici bilgi ve nitelik sağlar fakat buradaki engelleyicinin nitelik ve bilgileri olayları karıştıracak, zorlaştıracak ya da bozacak şekildedir (Yücel 2020).

Bir anlatıda değişim aşamaları sağlayan kesitler vardır. Bu kesitler Eyletim”, “Edinim/Edinç”, “Edim”, “Yaptırım” başlıklarında oluşmaktadır. Örnek olarak seçilen radyo oyunu kesitlere göre bölümlere ayrılıp incelenecektir.

Eyletim (Gönderme): Olaylar dizisini gerçekleştirmeye başladığı ilk aşamadır. Bu aşamada anlatıdaki olayların ilerlemesini sağlamasının yanında verilecek görevleri yapmak için özne aranır. Özne (eyleyen) gönderici tarafından yapması gereken bir görev için ikna edilir. Gönderici ve özne arasında bir sözleşme yapılır. Bazen özne gönderici tarafından gönderilmez. Kendi isteği doğrultusunda bu göreve çıkabilir. Anlatının eyletim aşaması başlamış olur. Özetle eyletim aşaması gönderici (eyleten) ve özne (eyleyen) arasındaki ilişkidir.

Edinim (Yeterlilik, Güçlenme): Öznenin görevi kabul etmesi ya da kendi isteğiyle çıkması durumunda ikinci aşamaya girmiş olur. Bu evrede göndericinin işlevi yoktur. Bu aşamada güçlenme ve yeterlilik söz konusudur. Öznenin nesneye ulaşması için güç ve yeterliliğe ya doğuştan sahiptir ya da bazı sınamalardan geçerek kazanmaya çalışır. Bu aşamada edinimlere sahip olması için destekleyici yardım ederken kaybetmesi için de engelleyiciler karşısına çıkabilir.

Edim (Gösterme): Öznenin kazandığı güç ve yeterliliği gösterme aşamasıdır. Özne güç ve yeterliliğe sahip olduktan sonra asıl eylemi yapacağı durumu gerçekleştirir. Bu aşama eylemin kilit noktası olmasının yanı sıra eylemin nasıl sona gideceğini de belirler.

Yaptırım: Öznenin göndericiye geri döndüğü ya da ilk aşamadaki verdiği karar sonucuyla karşı karşıya kaldığı aşamadır. Gönderici özneyi yaptıklarından dolayı değerlendirir. Bu değerlendirme sonucu eğer başarılı olmuşsa ödüllendirir. Eğer başarısız olmuşsa cezalandırabilir. Özne de kendini ödüllendirebilir ya da şımartabilir (Soydan 2007: 9-10).

Amaç / Gerekçe

Bir anlatıda olayların gelişmesi ve ilerlemesi için işlevler ya da Greimas’ın anlatı çözümleme çalışmasıyla ortaya çıkardığı eylemler gerekmektedir. Bu işlevler ve eylemler, karakter sayesinde anlatı boyunca varlığını sürdürür. Her anlatıda olduğu gibi anlatının ilerlemesi için hem karakter hem de olay içermelidir. Olayda geçen bütün aşamalar bir çatışma

Reşat Nuri Güntekin'in Yaprak Dökümü Eserinin Greimas'ın Eyleyensel Örnekçesine Göre Çözümlemesi çerçevesinde sunulmalıdır. Bu çatışmalar hem karakterin olayları ilerletmesinde hem de karakter üzerinde bir değişim yaratmaktadır. Ana karakter dışında kalan karakterler ise bu olayları yaşayan karakterin etrafında farklı konumlarda bulunan yan karakterlerdir. Bu çalışmadaki amaç ise Greimas'ın anlatıların yapısal çözümlemesi yöntemiyle ana karakterin eylem aşamasındaki değişimlerinin incelenmesidir.

Önem

Bu çalışma, radyo tiyatrosu eserlerinde karakter üzerine herhangi bir çözümlemenin yapılmaması bakımından ilk çalışma niteliğindedir. Çalışma dramatik bir yapıya sahip olan radyo tiyatrosunun anlatıbilim çerçevesinde inceleme açısından öncüdür. Bu nedenle radyo oyunları alanında çalışma yapmak isteyenler için referans bir çalışma olması açısından önemlidir. Bu çalışma ile radyo tiyatrosunun tekrar radyolarda gündem olması ve üniversitelerde radyo yayınlarında sadece müzik, haber, eğlence tarzı programlar yerine radyo tiyatrosu oyunu hazırlamalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Sinemada ve televizyondan farklı olarak radyo tiyatrosu insanların zihninde kendi kapasitesi ve hayal dünyası çerçevesinde yeni bir dünya kurmasına sağlamaktadır. Bu neden radyo tiyatrosu kişinin hayal dünyasında yaratıcılık oluşturmasına neden olmaktadır. Bu açıdan da radyo tiyatrosu diğer türler açısından farklılık gösteren bir öneme sahiptir.

Sınırlandırma

Çalışmanın kapsamı şu şekilde belirlenmiştir: Her karakterin incelenmesi zaman ve süre bakımından uzun süreceği için yan karakterler kapsam dışı tutulmuştur. Sadece metin incelemesi üzerinden gidileceği için müzik ve efekt gibi unsurlar da çalışmanın sınırları dışında bırakılmıştır.

1. Anlatıbilim ve Yapısalcılık İlişkisi

Yapısalcılığın ilk adımları Ferdinand de Saussure'nin *Genel Dilbilim Dersleri* kitabına dayanmaktadır. Saussure, dil ve dille gelişen bütün ögeler arasındaki ilişkileri incelemiştir. Her ögenin bütün ile bağlantısını ve bu ögelerin birbirleri arasındaki bağlantılarını ortaya çıkarmıştır. Sonraki dönemde bilim insanları Saussure'nin çalışmasını ilerleterek dil, metin, gösterge alanlarında çalışmışlar ve yapısalcılık kavramını ortaya atmışlardır. Sonuç olarak yapısalcılık kavramını Saussure'nin dil çalışmalarına dayandırmışlardır (Yüksel 1981: 9-10). Yapısalcılığın gelişmesindeki etkili dönem Fransız yapısalcılığıdır. Claude Lévi Strauss (1963) ve Roland Barthes (1999), Algirdas Julien Greimas (1966), Emile Benveniste (1966) gibi dilbilimciler; Gerard Genette (1983), Tzvetan Todorov (2011) gibi edebiyat teorisyenleri ve eleştirmenleri; Michel Foucault (2010), Louis Althusser (1989), Gilles Deleuze (2005) gibi filozoflar ve Jacques Lacan (1988) gibi psikanaliz uzmanları yaptıkları çalışmalarla Fransız yapısalcılığının oluşmasına katkı sağlamışlardır (Sladek 2020: 44).

Tzvetan Todorov, Rus biçimcilerinin bazı yapıtlarını Fransızcaya çevirmiş, Fransa'daki yapısalcıların Rus biçimcilerini daha iyi tanımalarını sağlamış ve yapısalcılık Fransa'da parlak bir çıkış yaptıktan bir süre sonra diğer ülkelere de yayılmıştır. Todorov, olay örgüsünü belirlemek için eylemleri üç tür fiil çerçevesinde toplamıştır. Bu eylemler şunlardır: Durumu değiştirmek, bir yasayı çiğnemek, ceza vermek ya da vermemek. Öykülerin bir kısmı “durum değiştirme”, yani “kişilik değiştirme” ile ilgilidir. Örneğin, öykünün başında ana karakterin cimri olması, arkadaşlarının alayları ya da bir başka olay sonucu hareketinin yanlış olduğunu algılaması nedeniyle kendini değiştirerek cömert olmayı seçmesidir (Moran 1988: 173-175).

Yapısalcılık kavramıyla anlatıyı şöyle açıklayabiliriz: Anlatı olarak tanımladığımız olayların karşıtlık içinde verilmesi, zamansal bir süreç içermeleri ve bu aşamalarla birlikte olay ve zaman dahilinde durum değişikliği olmasıdır. Schmid'e göre klasik ve yapısalcılık kavramı birbirinden ayrılmaktadır. Klasik kavram, anlatıları sözlü iletişimle sınırlar. Lirik, tiyatro, radyo, drama, epik ve sinematik içeriklerin dışında kalan kişilerarası sözlü ifadeleri kapsar. Yapısalcılık kavramı ise herhangi bir temsile uygulanabilmektedir. Temsillerde zamansal bir değişim süreci olmalıdır. Herhangi bir durum değişikliği içermezse bu temsiller anlatı dışında kalır. Yani genel anlamda yapısalcılık kavramı anlatıda durum değişikliği içeren temsillerle ilgilenir. Temsillerdeki bu durumlar iç yaşamla da olabilir dış yaşamla da olabilir. Bazen de temsillerdeki durum değişiklikleri hem içsel hem de dışsal olayların iç içe geçmesinden oluşabilir (Schmid 2003: 15).

Yapısalcılık, bütün bir yapıyı, tek bir dizge olarak alır. Yapısalcılık sosyoloji, psikoloji, tarih gibi bilim dallarından ayrı, kendine özgü yapısı olan ve sorunları kendi içerisinde çözmeye çalışan bir bilim dalı haline gelir. Yapısalcılık, tarih, toplum, sosyolojik değerlendirme, psikoloji gibi başka bilim dallara dayanarak inceleme yapmaz. Pek çok yazar ve kuramcı katkısıyla gelişen yöntemlerle inceleme yapar (Çamurdan 2011: 35).

Yapısalcılık, edebiyattan sanata, siyaseten hukuka, felsefeden matematiğe kadar birçok alanı belirli bilimsel araştırma yöntemine göre inceleyen kuramdır. Yapısalcılık kavramını tek bir çerçeveye sığdırmak mümkün olmadığı gibi tek bir tanımını da yapmak zordur (Kolcu 2008: 287). Yapısalcılık kavramı, tek bir alana özgü olmamasından dolayı evrensel bir alanı temsil eder. Bu nedenle yapısalcılık kavramı, ister bilimsel bir çalışma olsun isterse herhangi bir eser incelemesi olsun her topluma ve her kültüre uygulanabilir. Çünkü yapısalcılık incelemeleri öznelliğe karşı durur ve incelemeleri sistematik bir yöntem şekliyle uygular (Sladek 2020: 32).

Yapısalcılık (klasik anlatıbilim) metin odaklı ve metnin belirleyici niteliklerine üzerinde durur. Kapalı sistemlere odaklanır ve aşağıdan yukarı tümevarımsal yönelik incelemeler yapar. Biçimci anlayış ve anlatı tekniklerine odaklanır. Anlamın üretim sürecinden uzak durur. Anlatı grameri kurmaya çalışır ve kurmaca bilimi üzerine odaklanır. Yeni (klasik sonrası) anlatıbilimler bağlam ve okuma sürecine odaklıdır. Açık anlatım

Reşat Nuri Güntekin'in Yaprak Dökümü Eserinin Greimas'ın Eyleyensel Örnekçesine Göre Çözümlemesi üzerine yoğunlaşır. Yukarıdan aşağı tümdengelimsel yöntem kullanılır. Uygulama, tematik yönler ve ideoloji üzerine ilerler. Anlamlar arasında diyalojik boyut üzerine yoğunlaşır. Aslı amaç metni yorumlamaktır. Bu yorumlamalar için analitik araçlar kullanılır. Yeni (klasik sonrası) anlatıbilimde yeni eğilimler gelişme göstermiştir. Feminist anlatıbilim, kültür ve tarihsel anlatıbilim, etik ve retorik anlatıbilim, alımlama odaklı anlatıbilim, tiyatro anlatıbilim, kültür anlatıbilim, film anlatıbilim, görsel sanatlar anlatıbilim gibi pek çok alanda yeni gelişimler ortaya çıkmaya başlamıştır. Anlatıbilim disiplinler arası bir alan olarak gelişmeye devam etmektedir (Dervişmenoğlu 2016: 34-35).

Yapısalcılıkla gelişen anlatıbilim, zaman içerisinde çeşitli teoriler, kavramlar ve modellere dönüşmüştür. Teknolojik gelişimlerle birlikte anlatı teorileri, kavramları ve modelleri yaygınlık kazanmıştır. Her alanda olduğu gibi medya ve iletişim alanında da anlatı büyük bir önem kazanmıştır (Meister 2014:1). Medya ve iletişimdeki her anlatı kitlelere bir olay anlatır ve bu olayı bir karakter çerçevesinde sunar. Bu şekilde gündemdeki olayları, süregelen değişiklikleri kitlelere aktarır. Bu anlatı durumu ise üç temel aşamadan oluşmaktadır. 1. Bilgi ve içerik sağlayıcın (gönderici); 2. Bilgiyi alan ve tüketen (alıcı); 3. İki eylemin bağlatısını kuran iletişim kanalı, 4. Bildiri (metin) (Lotman 1999: 62).

Yapısalcılık, belirli unsurların toplamı yerine bir bütün şeklinde tanımlanır. Bütün olarak tanımlanan unsurlar birer yığın olarak görünmez. Bir yapı içindeki bu unsurlar kendi başlarına bir anlamı olmamasına rağmen genel dizilerde birleşince bir anlam kazanır. Bu nedenle, yapı hakkında konuşurken, aslında bileşiği oluşturan denge durumu tarif edilir. Yapısalcılar temel olarak insan davranışlarının yapısal nedenlerden kaynaklandığını ve bu yapının sistematik analiz yoluyla ortaya çıktığını savunurlar. Parça ve bütün arasındaki ilişkiyi anlamak ise algısal ilkelere dayalı bir 'öğrenme' ve 'değerlendirme' durumudur (Yüksel 1981: 5-7).

Yapısalcı yaklaşım, parçalara ayrılmış metni yeniden oluşturmadan önce üstünkörü bir bakışla okumasından dolayı kaçabilecek ifadeleri bulup ortaya çıkarır. Bu metot metnin temel yapısını ve gramerini belirler. Buradaki amaç metindeki nesnelerin kendi anlamlarının olup olmadığını kontrol etmekle ilgili değildir. Asıl amaç, nesnenin diğer nesnelerle olan ilişkisinde anlamı vurgulamaktır. Bu anlamı kazandıran nesnelerin birbiri arasındaki ilişkilerin bütünüdür (Kolcu 2008: 296).

Yapı, iki olgu ve bu iki olgu arasındaki ilişkinin var olmasıyla ortaya çıkmıştır. İki olguyu tek bir olgu gibi yakalamak, iki olgu arasında bir şekilde ilişki kurmak gerekir. İki olgunun bir arada okunması için ortak benzerliklerin de bulunması ya da iki olgunun da aynı amaca doğru yönelmesi gerekmektedir (Yücel 2020: 129). Yapısalcılık ortak benzerlik ararken olgunun altında yatan dil yapısına ve kodlara odaklanır (Prince 2005: 110).

2. Anlatıbilim Karakter Olay Örgüsü İlişkisi

Anlatımın en temel kavramları hikâye, olaylar ve karakterdir. Pek çok yazar bu kavramları farklı isimlerde kullansa bile temelinde aynı anlamı ifade etmektedir. Anlatıbilimin genişlemesinde en dikkat çekici iki yaklaşım Bal ve Forster'in geliştirdiği yaklaşımlardır. Bal'a göre metinler hikayelerin içeriğini oluşturur ve fabulanın da görünümünü ortaya çıkartır. Fabula ise karakterlerin bir olaya sebep olduğu veya bir olayı deneyimlediği, kronolojik sırayla ilerleyen olaylar serisidir. Fabulada en önemli birinci durum gelişen olaylardır, ikinci durum ise karakterdir. Bir hikayedeki olay, bir durumu başlatır, bazen de problemler, aşamalar, sıkıntılar, ileri sıçramalar ve geriye kaçışlar gibi geçişleri sağlar. Karakterler ise durumların gerçekleşmesinde eylemi yapan kişilerdir. Burada şunu da belirtmek gerekir kişi dememize mutlaka insan olması şart değildir (Bal 2007: 28-30).

Diğer bir ayrımı ise Forster'in 1927 yılındaki "öykü" ve "olay örgüsü" ayrımıdır. Forster'a göre bu iki kavram anlatıda birbirinden farklıdır. Öykü, olayların belli bir zaman süresi boyunca ilerlemesidir. Olay örgüsü ise, anlatıda olaylar bağlamında nedensellik ilişkisidir (Luck ve Vervaeck, 2005: 11-12). "Kral öldü, arkasından kraliçe de öldü," dersek, öykü olur. "Kral öldü, sonra üzüntüsünden kraliçe de öldü" dersek, olay örgüsü olur. Zaman sırası bozulmuş değildir. Fakat burada üzüntüsünden denilerek bir neden- sonuç ilişkisi yaratılır ve bir gizem oluşturulur. Bu durumda gizemleştirme yoluyla olay örgüsü oluşturulur. Başka bir deyişle, ölüm olayı öyküde geçerse "Sonra ne olmuş?" diye sorarız; olay örgüsünde geçerse, "Niçin olmuş?" sorularına cevap verilmiş olur (Forster 1982: 129).

Anlatı gösteriler, oyunlar, metinler, hikayelerden oluşan kültürü yansıtan bütün eserlerin toplamıdır. Anlatı teorisi ise bu bütün içinde olan olayları algılamamıza, yorumlamamıza ve analiz etmemize yardımcı olan bir teoridir. Bu teori çerçevesinde anlatıların sistematik yapısını ve birbiriyle olan ilişkisini çözümleriz. Bazen günlük yaşamımızda olaylarla karşılaştırır bazen de gözlemci olarak kalırız. Kısacası anlatı zaman zaman birtakım yerlerde ve çeşitli durumlarda karşımıza çıkmakta ve anlatıbilim de bu durumları analiz etmemizi sağlamaktadır.

3. Anlatıda İşlevler ve Eyleyenler

Propp, yapısalci bir metot kullanarak Rus masallarındaki karakterleri eylem durumlarına bağlı olarak incelemiştir. Bu karakterleri üstlendikleri rollere göre, hain, bağışçı, yardımcı, aranan kişi, gönderen, kahraman, düzmece kahraman olarak yedi başlıktan oluşacak şekilde sınıflandırmıştır. Sınıflandırdığı bu karakterler bir anlatıda tek bir kişi olarak rol üstlenebileceği gibi birden fazla karakterde üstlenebilmektedirler. Ayrıca Propp Rus masallarının ortak bir işlevi olduğu sonucuna varmış otuz bir tane işlev tespit etmiştir (Propp 1985). İşlev bir kişinin olay örgüsü içinde taşıdığı eylemdir. Kişiler kim olursa olsun ve işlevler

Reşat Nuri Güntekin'in Yaprak Dökümü Eserinin Greimas'ın Eyleyensel Örnekçesine Göre Çözümlemesi nasıl gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin, masalın konusu değişmez. Masalın sürekli öğeleri, kişilerin işlevleridir ve işlevler masalın temel bölümleridir.

Bir anlatının oluşabilmesi için birbirinin karşıtı ya da olumsuz olan en az iki kavramın olması gerekmektedir. Bu karşıtlık ya da olumsuzluk ilişkisi anlatının yüzeysel düzeyinde kişiler ya da kişilerle nesnelar arasında kopma/bağlanma, ayrılma/birleşme, çatışma/uzlaşma gibi temel eylemler biçiminde yansır. Eyleyen ise içinde bulunduğu durum ve çevresindekilerle ilişkileri açısından ayırıcı özellikler taşıyan kişidir. Masalların işlevsel sayısını çok bulan Greimas mevcut otuz bir masal işlevini altı bölümü ayırarak sadeleştirmiştir. Eyleyenler modeli şöyledir: Özne, nesne, gönderici, alıcı, yardımcı ve engelleyici.

4. Araştırma ve Bulgular

Tablo 3: Eyleyensel Örnekçeye Göre Şevket Karakterinin Çözümlemesi

Eyleyenler	Karakterler	Eyleyensel İşlevler
Gönderici	Şevket	Bir eksikliği belirten kişi Eksikliği duyduğu şey için eyleme geçme.
Nesne	Ferhunde	Bakımlı ve çekici tavırlarla ilgi çekmek.
Alıcı	Tanımlayıcı karakter yoktur	Herhangi bir işlev yoktur.
Özne	Şevket	Eksikliği duyduğu şey için eyleme geçmek. Evli bir kadına âşık olmak.
Engelleyici	Baba	Ahlaki değerleri ön planda tutarak engel olmak
Yardımcı	Anne	Çocuğun mutluluğu için ahlaki değerleri görmezden gelmek.

İsteyim Ekseni Üzerinde Özne-Nesne Karşıtlığı

Bir bankada çalışan Şevket (Ö) ve Ferhunde (N) iş arkadaşlarıdır. Anlatının belli bir süresi boyunca sadece gülümseme ve baş selamıyla birbirlerine bakarlar. Bu durum Greimas'ın anlatısında ayrışimsal durum sözcüsünü ifade eder. Özne ve nesne anlatının başında birbirinden ayrıdır.

Özne: Şevket.....Nesne: Ferhunde..... Ö U N

Ö U N: Özne, Nesne ile ayrı durumdadır.

Anlatının ilerlemesiyle özne (Şevket) ve nesne (Ferhunde) yakınlaşır ve birlikte bir ilişkiye başlarlar. Birliktelik sırasında Ferhunde'nin kocasına yakalanırlar ve Ferhunde kocasından ayrılır, Şevket ile evlenir. Bu durum sonucundan bağlaşımsal durum sözcüsü gerçekleşmiş olur.

Özne: Şevket.....Nesne: Ferhunde..... Ö n N

Ö n N: Özne, Nesne ile bağlaşımsal durumdadır.

Evliliği boyunca Ferhunde fakirlikten ve yaşam koşullarından şikâyet eder. Sürekli lüks şeyler peşindedir. Şevket bu nedenle devamlı ek işler yapar. Ferhunde, Şevket'i zengin arkadaşları arasına sokar ve kumar oynaması için teşvik eder. İlk başlarda az da olsa kazanan Şevket, gün geçtikçe hırslanır. Bu nedenle nesne konumunda bulunan Ferhunde'yi kazanmak için daha fazla oynar. Parası kalmayan Şevket şirketi soyar. Bir kumar masasında otururken polisler tarafından yakalanır. Tutuklanarak ceza evine atılır. Ferhunde ise Şevket'in hapis yattığı cezaevine kendisinden ayrıldığına dair bir mektup gönderir ve aralarındaki ilişkiyi bitirir.

Anlatı sonunda özne (Şevket) ve nesne (Ferhunde) arasındaki ilişki durumu ayrışım şeklinde biter. İlk başta özne (Şevket) çabaları sonucundan nesneyi (Ferhunde) elde etmeyi başarmış olsa bile anlatının sonuna doğru elde ettiği nesneyi elinde tutamamıştır. Anlatı sonunda özne ve nesne ilk duruma gelir. Karakterin hikayesi ayrışım durumuyla sonlanır.

Özne: Şevket.....Nesne: Ferhunde..... Ö U N

Ö U N: Özne, Nesne ile ayrı durumdadır.

İletişim Ekseni Üzerinde Gönderici- Alıcı Karşılığı

Özne (Şevket), anlatı boyunca hem gönderici hem de özne konumundadır. Şevket mesleğini ele almasıyla artık yetişkin ve evlilik çağı gelmiş bir bireydir. Özne konumundayken Ferhunde ile tanışır ve hayatında bir şeyin eksik olduğunu farkına varır. Yasak bir aşk durumunun içinde olduğunu bilmesine rağmen Ferhunde ile ilişkisini ilerletir. Burada özne (Şevket) gönderici konumundayken Ferhunde'yi elde etmesi özne için bir ödül niteliğindedir. Anlatı sonucunda Ferhunde'nin ayrılması ve öznenin yasa dışı işlerle ilişkisi olması nedeniyle özne (Şevket) cezalandırılır. Aslında bu anlatı sonunda açık bir alıcı yoktur. Özne, soyut kavram olan yasalar sonucunda cezai yaptırımlara maruz kalır. Eğer yasalar sonucunu değil de kendi kendini cezalandırırsaydı bu durumda özne (Şevket), alıcı konumunda olurdu.

İktidar Ekseni Üzerinde Yardımcı- Engelleyici Karşılığı

Anlatılarda özneler tek başına işleri halledebileceği gibi bazen de yardımcıya ihtiyaç duyarlar. Bir anlatıda yardımcı etmeni varsa karşısında engelleyici de vardır. Yardımcılar çoğunlukla insan ve diğer canlı türleri olabilir. Engelleyici bunların haricinde doğal olaylar da

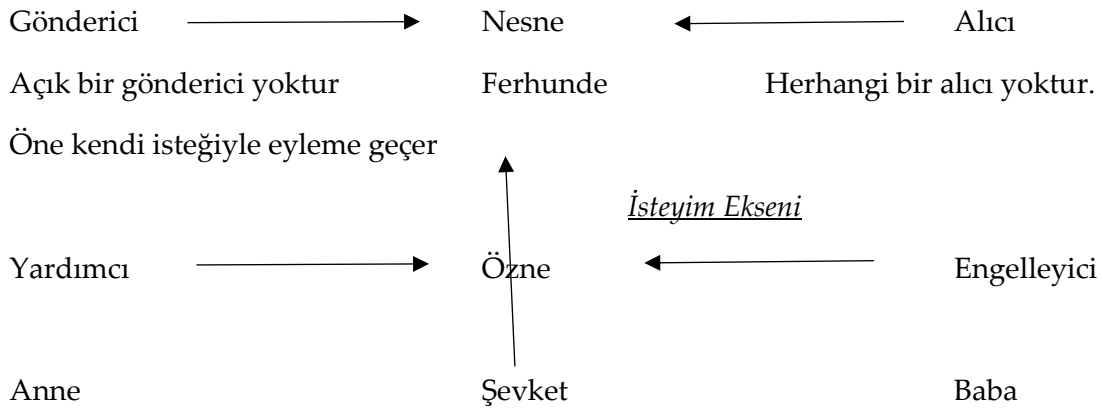

Reşat Nuri Güntekin'in Yaprak Dökümü Eserinin Greimas'ın Eyleyensel Örnekçesine Göre Çözümlemesi olabilir. Bizim seçtiğimiz radyo oyununda sadece anlatının çok kısa bir bölümünde engelleyici konumunda olan baba, ahlaki değerlere uygun olmadığı gerekçesiyle fikrini belirtmiştir. Herhangi bir şekilde aşırı derecede engelleyici olaylar yaratmamıştır. Yardımcı konumunda olan anne ise engelleyici konumda baba figürünün söylemine karşılık ahlaki değerler yerine evlenmek istediği kişinin ekonomik durumunun iyi olduğunu vurgulamıştır. Bu durum da anlatıda tam bir engelleyici ve yardımcıdan söz etmek doğru değildir. Özne kendi amacı doğrultusunda kararını vermiştir.

Sonuç olarak bu radyo oyundaki Şevket karakterinin Eyleyensel Örnekçesi şu şekilde yer almaktadır:

İletişim Eksenini

Güç Eksenini

Tablo 4: Eyleyensel Örnekçeye Göre Leyla Karakterinin Çözümlemesi

Eyleyenler	Karakterler	Eyleyensel İşlevler
Gönderici	Leyla	Bir eksikliği belirten kişi Eksikliğini duyduğu şey için eyleme geçmek.
Nesne	Kenan	Leyla'yı zenginliğini kullanarak elde etmek
Alıcı	Leyla	Başka bir evli adamla yaşamayı seçerek kendini cezalandırmak.
Özne	Leyla	Kenan'ı elde etmek için masum ve ilgili çekici davranışlar sergilemek.
Engelleyici	Baba	Ahlaki değerleri ön planda tutarak engel olmak.

Yardımcı	Anne	Kızların hayatlarını kurtarması için ahlaki değerleri görmezden gelmek. Babalarıyla hemen her konuda kızları için kavga etmek.

İsteyim Ekseni Üzerinde Özne-Nesne Karşıtlığı

Leyla (Özne) evin ortanca kızlarından birisidir. Lüks peşinde koşan ve sürekli olarak bulunduğu hayattan şikâyet eden eğitim seviyesi belirsiz olan hiçbir ahlaki değeri umursamayan bir tiptir. Leyla abisinin düğününde zengin bir iş adamı olan Kenan'la tanışır bu aşamaya gelene kadar özne (Leyla) ve nesne (Kenan) ayrışım durumundadır.

Özne: Leyla.....Nesne: Kenan..... Ö U N

Ö U N: Özne, Nesne ile ayrı durumdadır.

Leyla ve Kenan abisinin düğün günü sohbet edip birlikte dans ederler. Her ne kadar babası bu durumdan rahatsız olduğunu söyleyerek dile getirirse de kimse fark etmez. Diğer günler Leyla, Kenan ile buluşmalarını sıkılaştırır ve devamlı konserlere ve dışarıda yemek yemeye giderler. Bu durum sonucundan bağlaşımsal durum sözcüğü gerçekleşmiş olur.

Özne: Leyla.....Nesne: Kenan..... Ö n N

Ö n N: Özne, Nesne ile bağlaşımsal durumdadır.

Leyla ve Kenan nişanlanır ve kendine lüks elbiseler alır. Kız kardeşi Necla ise bu durum karşısında hiçbir şekilde tepki vermez. Birkaç gün sonra akşam yemeğinde Kenan, Leyla ile sarılırken bir yandan da Necla'nın bacaklarına diziyi dokunur. Birbirlerine bakarlar. İki gün sonra Leyla ve Necla, Kenan ziyaret etmek için evlerine giderler. Orada Kenan'ın bir arkadaşı ile tanışır. Leyla, Kenan ile dans etmek istemesine rağmen, Kenan arkadaşının daha iyi dans ettiğini söyler ve arkadaşının kollarına bırakır. Sonra Kenan, Necla ile yakın bir şekilde dans etmeye başlar. Bir ara Necla ile Kenan ortadan kaybolur. Kenan'ın arkadaşı Leyla'ya askıntı olmaya başlar. Leyla kurtulur. Odaya girince Necla ve Kenan'ı sarmaş dolaş görür ve bağırarak ortadan çıkar. Bu durum sonucunda ayrışimsal durum sözcüğü gerçekleşmiş olur.

Özne: Leyla.....Nesne: Kenan..... Ö U N

Ö U N: Özne, Nesne ile ayrı durumdadır.

İletişim Ekseni Üzerinde Gönderici- Alıcı Karşıtlığı

Leyla bulunduğu yaşam koşullarını beğenmemesi, babasının evdeki otoriter yapısını kabullenememesi nedeniyle sürekli evde huzursuzluk çıkaran bir karakter konumundadır. Anlatı boyunca Leyla, kendisine benzeyen kardeşiyle eğlense de Leyla'nın istediği şey aslında

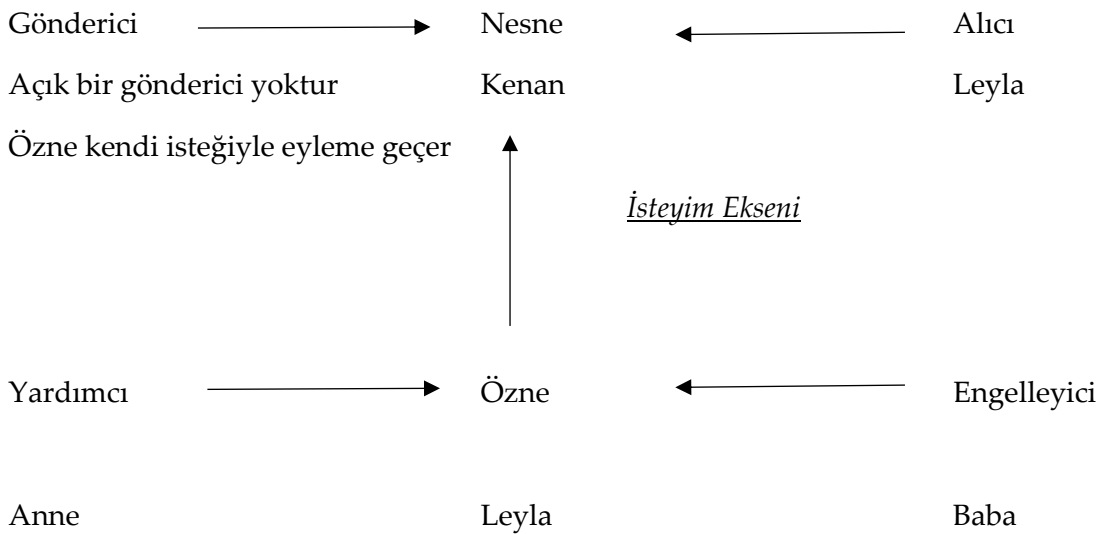
Reşat Nuri Güntekin'in Yaprak Dökümü Eserinin Greimas'ın Eyleyensel Örnekçesine Göre Çözümlemesi bu değildir. Özne (Leyla) tamamıyla hayatını değiştirmek ister. Bu doğrultuda gönderici konuma geçerek hayatında eksik olan şeyin para ve lüks yaşam olduğunu keşfeder. Abisinin düğününde tanıştığı Kenan ile yakınlaşmaya başlar. Bu doğrultuda hem gönderici hem de özne konumunda bulunduğu süre başlar. Kenan'ı kazanmasıyla birlikte Leyla gönderici konumundan çıkar. Özne (Leyla) ve nesne (Kenan) bir ilişkiye başlar. Anlatının sonlarına doğru Kenan Leyla'yı kardeşi Necla ile aldatır ve Leyla bu durum karşısında kendini uzun süre toparlayamaz. Birkaç ay sonra evli olan bir avukat ile ilişki yaşamaya başlar. Alıcı konumuna geçen Leyla böyle bir adamla birliktelik kurarak kendini cezalandırmaktadır. İkinci ceza ise babasının bu durumu kabul etmemesidir. Baba yoksunluğu ile alıcı konumunda ikinci kez kendini cezalandırmış olur. Lakin buradaki ceza baba tarafından verilmez. Babanın durumu kabul etmemesiyle gelişen bir ceza durumudur.

İktidar Ekseni Üzerinde Yardımcı- Engelleyci Karşıtlığı

Özne (Leyla) anlatı içerisinde açıkça bir yardım ve engelleyiciye maruz kalmaz. Yardımcı ve engelleyici rolünde bulunan anne ve baba çoğunlukla Leyla'nın olay/ sahne içerisinde olmadan birbirlerine ifade ettikleri söylemlerle çatışma içerisine girerler. Engelleyici konumda olan baba fiziksel olarak bir eylemde bulunmaz. Yardımcı olan anne karakter kızının bakımlı ve hoş görünmesi için evin giderlerinden kıyarak giysi ve makyaj malzemeleri gibi şeyleri temin eder. Engelleyici (baba) karakter tam olarak anlatıda belirgin bir etkide bulunmazken, yardımcı (anne) karakter daha aktif konumda özneye yardım eder.

Sonuç olarak bu radyo oyundaki Leyla karakterinin Eyleyensel Örnekçesi şu şekilde yer almaktadır:

İletişim Ekseni

Güç Ekseni

Tablo 5: Eyleyensel Örnekçeye Göre Leyla Karakterinin Çözümlemesi

Eyleyenler	Karakterler	Eyleyensel İşlevler
Gönderici	Necla	Bir eksikliği belirten kişi Eksikliği duyduğu şey için eyleme geçmek.
Nesne	Kenan	Necla'yı zenginliğiyle elde etmek.
Alıcı	Necla	Hayat kadını olmak.
Özne	Necla	Para ve mutlu yaşam için kardeşinin nişanlısını elde etmek.
Engelleyici	Baba	Ahlaki değerleri ön planda tutarak çocuklarına engel olmak.
Yardımcı	Anne	Kızlarının hayatlarını kurtarması için her şeyi serbest bırakmak. Babalarıyla bu konuda kavga etmek.

Necla, Leyla'dan küçük olmasına rağmen daha pasiftir. Bu karakterin pasif olması ablası olan Leyla'dan kaynaklı değil sinsi bir karakter konumunda olmasındadır. Evde çıkan tartışmaları önce başlatan Leyla'dır. Necla ise ablasına destekliyor gibi görünerek tartışmalara katılmaktadır. Necla da Leyla gibi lüks peşinde koşar ve dönemin ahlaki değerlerine karşı umursamaz bir tavrıdadır. Karakterin en başından beri sinsi ve içten pazarlık biri olarak gösterilmesi anlatının ileriki sahnelerinde aktif bir rolde gözükeceğinin habercisidir. Kenan, Leyla, Necla ve evin diğer üyelerinin olduğu bir akşam yemeğinde Leyla'ya sarılırken, masanın altından Necla'nın bacaklarına dokunur ve birbirine bakıp gülümserler. Bu aşamaya gelene kadar karakterler birbirine yakın değildir.

Özne ve Nesne anlatının başında birbirinden ayrıdır.

Özne: Necla.....Nesne: Kenan..... Ö U N

Ö U N: Özne, Nesne ile ayrı durumdadır.

Reşat Nuri Güntekin'in Yaprak Dökümü Eserinin Greimas'ın Eyleyensel Örnekçesine Göre Çözümlemesi

Leyla ile Kenan ev partisinde buluşmaya karar verirler. Evde Kenan'ın bir arkadaşı daha vardır. Leyla Necla'yı da yanında götürür. Leyla, Kenan'a dans teklifinde bulunmasına rağmen Kenan arkadaşının daha iyi dans ettiğini söyleyerek Leyla'yı arkadaşının kollarına bırakır. Kenan, Necla'ya birlikte dans etmeyi teklif eder. Leyla bu durumdan rahatsız olsa da dansa devam eder. Bir ara Necla ve Kenan ortadan kaybolur. Leyla'nın dans ettiği adam askınlık yaparak Leyla'yı öpmeye çalışır. Birlikte yere düşerler. Leyla çılgın atar ve adamı üzerinde iter. İleride bulunan bir odaya hızla giren Leyla, Necla ile Kenan'ı birlikte görür. Leyla, için bir ayırım durumu olsa da Necla için kapalı bir bağlaşım durumu gözükür. Bu bölümden sonra Leyla ağlayarak ev girer ve kapıyı sertçe vurur. Hemen peşinden Necla içeri girer. Kenan'la birlikte olduğunu açıklar ve evdekilere veda konuşması yaparak evden ayrılır. Bu söylem karşısında açık bir şekilde Kenan ile birlikte olduğunu belirtmiştir.

Bu durum sonunda özne (Necla) ve nesne (Kenan) bağlaşım durumuna geçmiştir.

Özne: Necla .....Nesne: Kenan..... Ö n N

Ö n N: Özne, Nesne ile bağlaşımsal durumdadır.

Anlatının sonlarına doğru babası Necla'yı hızlı hızlı yürürken görür ve peşine düşer. Ara sokaklarda kapısında hayat kadınlarının bulunduğu yeri ifade eden eve girdiğini görür. Peşinden koşarak eve girmeye çalışır. Kapıdakiler engel olmaya çalışsa da zorlayarak içeri girer. İçeride pek çok hayat kadını etrafını sarıp rahatsız ederken Necla başka bir odadan bir adamla birlikte çıkar. Babasını görünce çok şaşırır ve ağlamaya başlar. Babası ise kalp krizi geçirip yere düşer. Baba öznenin bir hayat kadını olduğu görmektedir.

Bu durumda özne ve nesne artık ayrışım durumunda olduğu sonucuna varılır.

Özne: Necla.....Nesne: Kenan..... Ö U N

Ö U N: Özne, Nesne ile ayrı durumdadır.

İletişim Ekseni Üzerinde Gönderici- Alıcı Karşıtlığı

Necla da ablası gibi bulunduğu yaşam koşullarından mutlu değildir. Fakat Leyla gibi bu durumu sürekli dile getirmez. Hiçbir şekilde konuşmaz. Ablası ne yaparsa ona uyum sağlar. Necla da kardeşi gibi babasını gerici görür. Söylediklerine itaat etmez. Hayatındaki eksiliğin farkında olan Necla anlatı boyunca yeni bir şeylere ihtiyacı olduğunu belli etmez. Necla bir akşam yemeğinde, Kenan'ın yanına oturur, Kenan ile bakışmalar ve fiziksel temaslar olması Necla'nın burada hem de gönderici hem de özne konumunda olduğu sonucu çıkar. Burada ilk temasın Kenan'dan gelmesine rağmen, özne Necla'dır. Fiziksel teması kabullenme, bakışlar hep nesne konumunda olan Kenan'ı elde etmek içindir. Anlatının başında beri Necla bulunduğu olumsuz yaşam koşullarından kurtulma çabası nedeniyle özne konumuna geçmiştir. Necla ile birlikte olan Kenan anlatı boyunca elde edilen nesne konumunda kalmıştır. Anlatı sonunda Necla'nın bir genel eve girişi, burada babasının onu takip etmesi ve

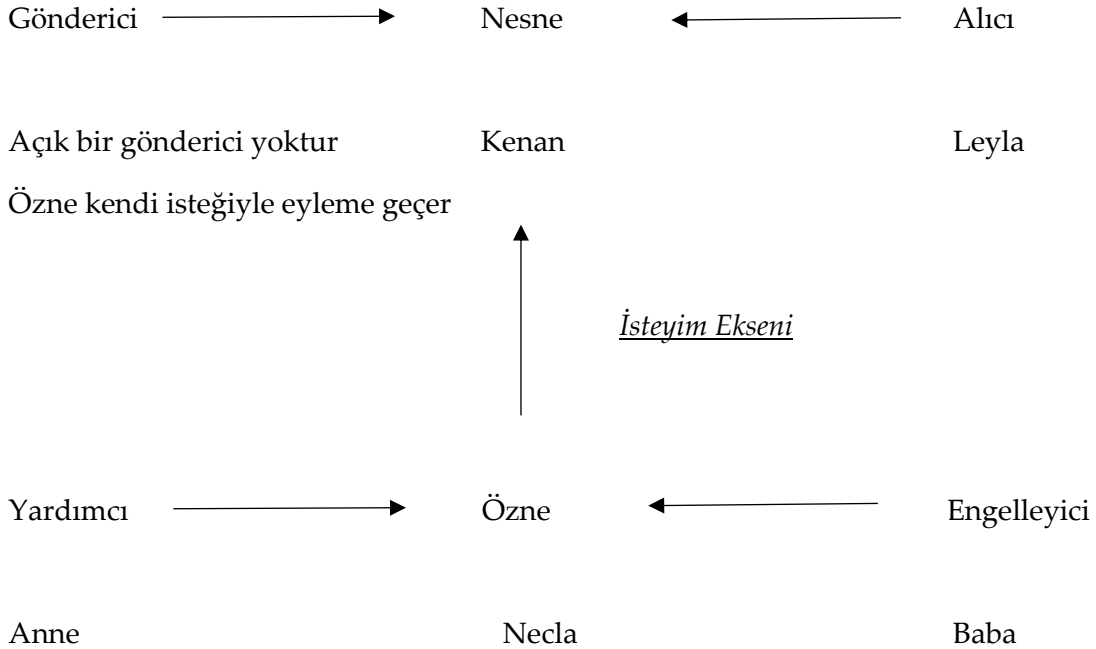

diğer hayat kadınlarıyla münakaşa içine girmesi, Necla ile karşılaşınca kalp krizi geçirmesi Necla'nın Kenan'la birlikte olmadığını belirtir. Necla artık alıcı konumundadır. Alıcı konumunda pozitif sonuçlar çıkması durumunda ödüllendirme olduğu gibi negatif bir durumda da cezalandırma olur. Anlatıların çoğunda başka bir alıcı olmasın rağmen burada Necla alıcı konumundadır. Cezası da hayat kadını olmaktır. Özne (Necla) aile yayına dönmeyerek alıcı konumuna geçip kendisini cezalandırmıştır.

İktidar Ekseni Üzerinde Yardımcı- Engelleyici Karşıtlığı

Özne konumundayken yaptığı eylemler karşısında açıkça bir engelleyici yoktur. Yardımcı konumunda bulunan anne, Leyla da olduğunu gibi Necla'ya da evin giderlerinden kısarak giysi ve makyaj malzemesi alır. Leyla'da babanın söylemleri az da olsa mevcutken, Necla'nın serüveni beklenmedik bir şekilde geliştiği için babanın engelleyici konumu yoktur Necla, anlatı boyunca Leyla'nın arkasına saklandığı için eylemleri gizli tutmuştur. Evdeki ayrılık konuşmasına kadar Necla'nın içten pazarlıklı bir karakter olduğu tavırlarıyla aile bireylerinden gizlenmiştir. Necla'nın evden ayrılırken söylediği son söz: "Kenan aşağıda beni bekliyor veda etmek için geldim" ifadesidir. Bu durum karşısında hiç şekilde engelleyici (baba) ve yardımcının (anne) söz hakkı olmamıştır.

İletişim Ekseni

Güç Ekseni

Eyletim aşaması

Reşat Nuri Güntekin'in Yaprak Dökümü Eserinin Greimas'ın Eyleyensel Örnekçesine Göre Çözümlemesi

Olaylar zincirinin gerçekleşmeye başladığı ilk evredir. İlk başta karakterlerin tanıtıldığı, hangi konumda buldukları eylemler ve söylemler ile belirlenir. Bu aşamada ilk söylemler ve eylemler olaylar içerisine giriş niteliğindedir. Bu anlatıda ana karakter olarak verilen Şevket, Necla ve Leyla'dır. Anlatı girişinde baba karakter çocukların tek tek nasıl bir kişiliğe olduklarından kısaca bahseder. Radyo oyunu olduğu için karakterleri görmeyiz. Sadece baba tasvirinden ilk çıkarımlar yapılır. Üç karakter de ayrı bir gönderici tarafından değil kendileri gönderici konuma geçerek bir eyleme girer. Şevket bankada işe başladıktan kısa bir süre sonra evli bir kadın olan Ferhunde'ye âşık olur. Olayları başlatan kişi konumundadır. Leyla abisinin düğününde Kenan'la tanışır ve yakınlaşmaya başlar. Leyla ve Kenan arasında olaylar yaşanmaya başlar. Leyla ve Kenan'ın nişan yemeği Necla'nın olaya girişinin başlangıcıdır. Kenan masanın altından Necla'nın dizlerine dokunur. Bu durum neticesinde Necla olaylara dahil olur.

Edinim aşaması (Yeterlilik, güç)

Bu aşama öznenin güç ve yeterlilik kazandığı aşamadır. Anlatılarda destekleyici ve engelleyiciler bu durumlarda daha aktiftir. Öznenin gücü elde etmesi için destekleyici, öznenin kaybetmesi için engelleyiciler bulunur. Fakat bu anlatıda özneleri açıkça net bir şekilde destekleyen ve engelleyen yoktur. Özneler kendi çabaları sonucunda edinimleri kazanırlar. Şevket uzun bir eğitim ve sınavlarla geçen zaman sonucundan artık bir işe girmiştir. Kendi gelirini kazanması Şevket için bir güçtür. Leyla, ilk kez Kenan'la tanışırken herhangi bir yeterliliğe ve güce sahip değildir. Sadece bedenini sergileyerek Kenan'ı elde etmek ister. Bunun için de devamlı bakımlı olur ve makyaj yapar. Necla da Leyla gibi bakımına dikkat ederken ilgi çekmeye çalışır. Her ikisi de destekleyici ve engelleyici olmadan kendi kendilerine yeterlilik ve güç kazanımları gerçekleştirir.

Edim (Gösterme)

Öznenin edinim aşamasında kazandığı yeterliliği ve gücü gösterme aşamasıdır. Öznenin asıl amacı gerçekleşir ve bu durum öznenin anlatı sonunda nasıl bir aşamaya geleceğinin de bir göstergesidir. Şevket bir bankada çalışarak gelir elde etmektedir. Hem kendi giderlerini karşılamakta hem de evin ihtiyaçlarını sağlamaktadır. Aynı yerde çalışan Ferhunde ile arkadaşlık kurmak için kendisini dışarı davet eder. Birkaç buluşma sonrasında âşık olduğunu söyler. Ferhunde evli olmasına rağmen Şevket aşkıdan vazgeçmez ve Ferhunde'nin boşanmasını bekler ve sonunda evlenirler. Leyla bakımlı ve cilveli halleriyle Kenan'ın gözüne girmeyi başarır. Kenan ile nişanlanır. Kardeşi Necla daha içten pazarlıklı davranır. Sessiz bir şekilde davranışlarıyla Kenan'ı etkileyerek ablasının elinden alır.

Yaptırım

Yaptırım aşaması öznenin göndericiye geri döndüğü ya da ilk başta verdiği karar ile karşı karşıya kaldığı aşamadır. Gönderici özneyi yaptıklarından dolayı değerlendirir bu

durum karşısında ya ödüllendirir ya da cezalandırır. Anlatı örneği olarak seçtiğimiz hikâye üç temel ana karakter üzerinden işlenmiştir. Şevket, Leyla ve Necla karakterleri özne konumunda bulunup kendileri istedikleri hayat doğrultusunda yönlendirmişlerdir. Şevket karakteri, Ferhunde'nin istekleri doğrultusunda bunalıp sıkıntılar yaşamıştır. Ayrıca Ferhunde'nin farklı arkadaş ortamlarına girip kumara başlamıştır. Buradaki amaç hem kendinin hem de Ferhunde'nin mutlu olmasını sağlamaktır. Şirketin gizlice parasını alarak kumar oynayan Şevket polis tarafından tutuklanır. Leyla'nın nişanlısı tarafından terk edilmesi ve terk edildiği kişinin kız kardeşi olmasından dolayı ruh sağlığı bozulmuş ve anlatının ilerleyen kısımlarında da iyileşememiştir. Bir vakit sonra evli bir adamla haftanın üç günü birlikte olmak koşuluyla evlenir. Hayatının ilişki anlamında düzensiz ve gayri meşru olmasının sebebinin kendi şımarıklığından kaynaklandığının farkındadır. Kafasında düzgün bir hayatı olmayacağı düşüncesini saplantı haline getirir. Kendine böyle bir hayatı layık görür. Bu durum Leyla'nın tercihleri sorucunda kendine verdiği bir cezadır. Necla kardeşinin nişanlısı ile birlikte olur. Anlatının sonunda genelevde olmasından dolayı artık Kenan ile birlikte olmadığı sonucu çıkar. Necla, kardeşinin nişanlını elde ettiği için artık eve dönmez ve yaptıklarından dolayı kendini cezalandırır.

5. Değerlendirme ve Sonuç

Radyo tiyatrosunda anlatılar sesli betimleme tekniği kullanılmaktadır. Fiziksel eylemler görünmez sadece sesler duyulur. Anlatıya baktığımızda bazı sahne / olay geçişleri arasında değişkenlikler açık değildir. Bu radyo tiyatrosunun özelliğindedir. Çünkü radyo tiyatroları yazılırken bir miktarı seyircinin algısına bırakılır. Çalışmada örneklem olarak alınan *Yaprak Dökümü* eserinin radyo uyarlamasında da başarılı anlatı içerikleri yer almaktadır. Şevket karakterin banka kasasından para çalması (Banka kapanma sonrası kasa seslerinin gelmesi), Leyla'nın ruhsal durumunun bozuk olması (mutsuz melodiler, yağmur sesleri), Necla'nın Kenan'dan ayrılarak genel eve düşmesi (Kadınlar cilveli ve imalı gülüşme sesler) örneklerinde olduğu gibi. Bu sesler diyaloglarla birleştirilerek zihninde bir evren yaratılır. Böylece anlatıyı anlamlı bir hale getirilir. Bu anlatıda parçalı anlatımlar verilerek dinleyicinin zihninden olayları birleştirilmesi sağlanmıştır.

İlk aşamada anlatıdaki karakterlerin hepsinin hikayesinde bir eksiklik olduğu tespit edilmiş ve özne tanımlamasında bulunan eyleyenlerin diğer eyleyenlerle etkileşimde bulunup eksikliği giderme çabasına girmişlerdir. Şevket, Leyla ve Necla karakterlerinin hepsinin hikayesi de anlatı başında diğer karakterlerle ilişki içerisinde değildir, ayrışimsal durumda başlar. Gelişme bölümünün ilk aşamasına kadar aile içerisinde küçük sürtüşmeler olsa da büyük bir problem çıkmadan sorunsuz bir şekilde yaşamlarını sürdürmektedirler. Gelişim bölümünde her karakter başka bir karakterle bağlaşım durumuna geçer. Bu durum karakterlerin değişim evresini temsil etmiştir. Anlatının son kısmında Şevket, Leyla ve Necla

Reşat Nuri Güntekin'in Yaprak Dökümü Eserinin Greimas'ın Eyleyensel Örnekçesine Göre Çözümlemesi karakterleri diğer karakterlerle ayrışım durumuna düşmüştür. Fakat bu ayrışım durumunda bütün karakterlerin hepsi kendilerini kötü ve istemedikleri bir hayatın içerisinde bulur.

Hayatlarındaki eksikleri fark etmeleri doğal bir durum olsa da bu eksikliği gidermek için yaptıkları eylemler sonucunda karakterler buldukları konumdan daha kötü bir konuma düşerler. Bunu esas edinim (yeterlilik, güç) ve edim (gösterme) aşamaları olarak açıklamak mümkündür. Şevket, Leyla ve Necla karakterlerinin edindikleri şeyleri diğer karakterlerle karşılaştırdığımızda onlara göre daha zayıf kaldıkları tespit edilmiştir. Diğer karakterlerle kastedilen Kenan ve Ferhunde'dir. Ayrıca ekonomik ve statü olarak Kenan ve Ferhunde daha üstün konumda verilerek Şevket, Leyla ve Necla karakterlerinin düşüşü önceden hazırlanmıştır.

Sonuç olarak bu çalışmada Greimas'ın "Eyleyenler Örnekçesi" temel alınarak Reşat Nuri Güntekin'in meşhur eseri *Yaprak Dökümü* karakterler bağlamında çözümlenmiştir. Anlatı çözümlenmelerinde "Eyleyenler Örnekçesi" metodunun tercih edilmesi, anlatıda değişim aşamalarının fark edilmesi ve diğer karakterlerin ana karakterler üzerinde nasıl etkileri olduğunun öğrenilmesi açısından önem arz etmektedir. Tercih ettiğimiz bu yöntemle *Yaprak Dökümü*'nün ana karakterleri (Şevket, Leyla, Necla) teker teker incelenmiş, her bir karakter özne ve nesne konumunda açıklanmıştır. Bu çalışmayla ilk defa bir radyo tiyatrosu metninin "Eyleyenler Örnekçesi" yöntemiyle incelemesi yapılmıştır. Böylece unutulmaya yüz tutmuş bir değer olan radyo tiyatrosuna farklı bir bakış açısı getirilmeye çalışılmıştır.

Kaynakça

- Algirdas, Julien, Greimas.1966. *Sémantique Structurale; Recherche De Méthode*. Paris: Larousse.
- Althusser, Louis. 1989. *Ideology And Ideological State Apparatus*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bal, Mieke. 2007. *Narratology Introduction To The Theory Of Narrative*. London: University Of Toronto Press.
- Barthes, Roland. 1999. *Anlatıların Yapısal Çözümlemesine Giriş (Göstergebilimsel Serüven)*. Çev. Mehmet Fırat ve Sema Fırat. İstanbul: Kaf Yayınları.
- Bremond, Claude. 1966. *La Logique Des Possibles Narratifs*. Communications 8: 60-67.
- Bruner, Jerome. 1986. *Actual Minds Possible Worlds*. United States of America: Harvard University Press.
- Büyüköztürk, Şener. 2016. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (22 b.). Ankara: Pegem Akademi.
- Chatman, Seymour. 2008. *Öykü ve Söylem*. (Ö. Yaren, Çev. Özgür Yaren). Ankara: De ki Yayınları.
- Çamurdan, Esen. 2011. *Çağdaş Tiyatro ve Dramaturgi*. İstanbul: Mitos Boyut Yayınları.
- Dervişmenoğlu, Bahar. 2016. *Anlatıbilime Giriş*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Benveniste, Emile. 1969. *Benveniste Problems In General Linguistics* Paris: University Of Miami Press
- Forster, Edward, Morgan. 1982. *Roman Sanatı*. Çev. Ünal Artur. İstanbul: Adam Yayınları.
- Foucault, Michel. 2010. *Yapısalcılık ve Post Yapısalcılık*. Çev. Ali Utku ve Ümit Umaç. İstanbul: Birey Yayınları.

- Genette, Gerard. 1983. *Narrative Discourse An Essay In Method*. New York: Cornell University Press.
- Goodchild, Philip. 2005. *Deleuze Guattari / Arzu Politikasına Giriş*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- İnceoğlu, Yasemin ve Çokmak, Nebahat. 2016. *Metin Çözümlemeleri*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Jahn, Manfred. 2020. *Anlatıbilim Teorisi*. Çev. Bahar. Dervişcemaloğlu. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kıran, Aysel ve Kıran, Zeynel. 2011. *Yazımsal Okuma Süreçleri* (4. b.). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Kolcu, Ali, İhsan. 2008. *Edebiyat Kuramları (Tanım, Tenkit, Tahlil)*. Ankara: Salkımsöğüt Yayınları.
- Lacan, Jacques. 1988 *The Seminar of Jacques Lacan Book II: The Ego in Freud's Theory and in the Technique of Psychoanalysis 1954-1955*. Çev. Sylvana Tomaselli. New York: Norton.
- Lotman, Yuriy, Mikhailovich. 1999. *Sinema Estetiğinin Sorunları Filmin Semiotiğine Giriş*. Çev. Oğuz Özügül. Ankara: De Yayınevi.
- Luck, Herman, ve Vervaeck, Bart. 2005. *Handbook of Narrative Analysis (Frontiers of Narrative)*. Nebraska: University of Nebraska Press.
- Meister, Jan, Christoph. 2014. *Narratology. Published On The Living Handbook Of Narratology*. <http://www.lhn.uni-hamburg.de> (Erişim Tarihi: 04.02.2009).
- Moran, Berna. 1988. *Edebiyat Kuramları ve Eleştirisi* (6. b.). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Prince, Gerald. 2005. *Narratology (From Structuralism: Its Rise, Influence And Aftermath)*. R. Selden içinde, *The Cambridge History of Literary Criticism* (s. 110 - 130). Cambridge. Birleşik Krallık: Cambridge University Press.
- Propp, Valadimir. 1985. *Masalın Biçimbilimi*. (Çev Mehmet, Rıfat ve Sema. Rıfat). İstanbul: Bilim/Felsefe/Sanat Yayınları.
- Rıfat, Mehmet. 1983. *Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları*. İstanbul: Yazko Yayınları.
- Rıfat, Mehmet. 2019. *Göstergebilimin ABC'si* (5. b.). İstanbul: Say Yayınları.
- Rimmon, Shlomith, Kenan. 2005. *Narrative Fiction (Contemporary Poetics)*. New York: Routledge Taylor and Francis Group.
- Schmid, Wolf. 2003. *Narratology An Introduction*. New York: De Gruyter.
- Sladek, Ondrej. 2020. *Teoriden Teoriye (Prag Ekolünün Yapısalcı Poetikası ve Dönüşümü)*. Çev. Bahar Dervişcemaloğlu. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Soydan, Murat. 2007. Yavuz Turgul'un Gönül Yarasi Filminin Greimas'ın Eyleyensel Örnekçesine Göre Çözümlemesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*. (18): 1-17.
- Strauss, Claude, Levi. 1963. *Structural Anthropology*. New York: Basic Books Press.
- Todorov, Tzvetan. 2011. *Edebiyat Kavramı*. Çev. Necmettin Kamil Sevil. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Yücel, Tahsin. 2020. *Yapısacılık* (4. b.). İstanbul: Can Yayınları.
- Yüksel, Ayşe. 1981. *Yapısacılık ve Bir Uygulama Melih Cevdet Anday Tiyatrosu Üzerine*. İstanbul : Yazarlar ve Çevirmenler Yayın Üretim Kooperatifi.

